

сприяє тій вишуканості народних стилів, яка так подивовує нас в народному мистецтві.

Слід наголосити й на тому факті, що перебування в системах інфокультури чітко артикулює зміщення функцій культури масової — у власне соціальний спектр, у політичні, ідеологічні, маніпулятивні шари. Одночасно ми фіксуємо втому постмодернізму, його технологій (цитування, мультикодування тощо).

Планетарна цивілізація і Головний персонаж. Наголосимо на важливому:

«Інтенсифікація розвитку фундаментальної науки, індустрії наукомістких технологій, практики здійснення науково-технологічних проектів глобальних перетворень природної і соціальної дійсності посилюють імпорт цивілізацією енергії, речовини, інформації ззовні всередину, тобто потік негентропії. За такого посилення відкрита нелінійна система, що зветься „планетарна цивілізація”, віддаляється від стану рівноваги і перетворюється на нестабільну, гостро чутливу до малих випадкових флуктуацій, тобто на систему, майбутнє якої — безодня невизначеностей»¹⁵⁹.

Саме за цих умов планетарна цивілізація, підрозділом якої є художня культура, перерозподіляє свої енергоречовинні та інформаційні потоки в напрямі підсилення ресурсу негентропії. Художня культура — базова система по «здобуванню» і «збереженню» негентропії — виходить в авангардний сегмент. Наявність достатньої «кількості» пасіонарної енергії, засвідченої в просторі художньої культури, та інтенсифікація енергетичного обміну і є ознаками негентропії. Темпи виходу в авангард залежать від можливої стимуляції цього процесу. Зокрема, від направлено-го морфогенезу.

---

¹⁵⁹ Лукьянец В. С. Наукоемкое будущее. Философия нанотехнологии // Практична філософія. — 2003 — №3. С. 17.

Гостру чутливість до «безодні невизначеностей», куди прямує планетарна цивілізація, спроможна подолати лише культура, яка ефективніше за інші «працює» саме з невизначеностями та ймовірнісними процесами, характерними, зокрема, й для фази джокера, в якій чи на межі якої існують нині різні «національні» сегменти європейської цивілізації. У період ускладнення суспільних та цивілізаційних планетарних систем¹⁶⁰ саме культура стає лідером процесу стабілізації Планети (ієрархії середовищ, окремого суспільства, колективного й індивідуального суб'єкта). Іманентне в культурі саме в переходову добу виривається (вибухає) назустріч трансцендентному, щоб зрушити «прогрес» в напрямку саморозвитку до абсолютів.

В напрямку відновлення цілості.

Якщо говорити про український національний сегмент європейської культури і цивілізації, то пам'ятаймо, що ми перебуваємо на етапі добудовування нації, тобто нині система максимально відкрита як іншим іонаціональним сегментам, так і глобальним культурно-технологічним матрицям. До того національна система, яка перебувала радше в стані постетнічному, тобто ще достатньо закритому, відтворювала формулу: «ізолювані системи спонтанно стремлять до обезцінювання в них енергії»¹⁶¹. Нині ситуація змінюється. Ми можемо констатувати, що національна українська культура виявляє готовність до віддачі сильних власних цінностей, конкурентоспроможних в універсальному просторі.

Окремо хочу наголосити на такій сильній її складовій, як *мораль, етика, поняття інтелегентного* (на відміну від

---

¹⁶⁰ Вищезазначене по суті ілюструє відомий Закон дивергенції, що одержав в останні десятиліття нову потужну аргументацію.

¹⁶¹ Эбслинг В., Файстель Р. Хаос и Космос. Синергетика эволюции. — Москва-Ижевск, 2005. — С. 82.

поняття інтелектуального в європейській і західній культурі), найенергетичніших в добу будівництва ноосфери. (Ці якості, зрозуміло, належать не лише до здобутків української культури, а притаманні культурам слов'янського і ближнього до нього ареалу, якщо йдеться про культуру європейську.) І якщо наше відставання в економіці і технологіях в цьому контексті, на жаль, не викликає сумніву (це засвідчено всіма існуючими індексами, статистиками і довідниками), то саме гуманітарна сфера і сфера культури демонструє можливості подолати таке відставання — у неї упереджувальні гарантії.

Нині поведінка художньої культури, як ми пересвідчились, відверто з'являє свою волю до інтенсифікації *Проекту зі створення потоків негентронії*. Розпочалась експансія культури у позакультурні, «лінійні» та напівлінійні шари.

Ця система спроможна здобувати художньо-духовний ефект, що на порядки (!) перевищує затрачені на нього ресурси. Є таке цікаве твердження: «Здібність інформаційної моделі¹⁶² збільшувати енергетично корисний ефект на одиницю вхідного ресурсу тотожна здібності моделюючого суб'єкта *перекачувати енергію від більш рівноважних до менш рівноважних зон*»¹⁶³. Цей факт названо «майже містичною властивістю» і одним з найсуттєвіших *еволюційних* факторів. Отже, за умов переорієнтації планетарної цивілізації на сучасні формули негентронії базовими елементами незаперечно стають системи культури, системи художні. І театр — серед стратегів.

Як ми вже згадували, синергетикою встановлені достатньо коректні діалоги метафізичних і позитивістських

---

¹⁶² Нагадую: «Високий рівень організації такої системи, як культура, її відкритість схиляють до того, щоб базовою закономірністю припустити дію інформаційного добору» — Дриккер. Еволюційний прогноз: пульсація народонаселення // Синергетическая парадигма. — С. 431.

¹⁶³ Назаретян А. Цивилизационные кризисы в контексте универсальной истории. Синергетика — психология — прогнозирование. — М., 2004. — С. 217.

ідей Заходу та синергійних — Сходу. Спираючись на них і на представлений аналіз поведінки художньої культури, ми бачимо незаперечний аргумент на користь такого імперативу: *художня культура стає Головним евристичним персонажем сучасного етапу еволюції*. Носієм її провідного алгоритму. А світоглядний фундамент синергетики і тоталогії додає їй доктринального захисту.

Майбутнє спливає у сьогодні.

Ноосфера вдивляється в горизонти сподіваного.

P. S. Наступним етапом даної спроби синергетичного дослідження художньої культури стане для автора дослідження «других» і «третіх» планів, «підтекстів» та «коментарів» її поведінки, а також спроби аналізу її безпосередньої глибинної матерії — енергії, динаміки речовинних та інформаційних потоків «нових смислів». Предметом головної зацікавленості, безумовно, залишаться *закони і механізми* самоналагоджування і його головні персонажі у нових «еволюційних» ролях.